СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 198. Джерзі Сіти, Н. Дж., четвер, 26-го серпня 1937. VOL. XLV. No. 198. Jersey City, N. J., Thursday, August 26, 1937. THREE CENTS

ЗАПОВІДАЮТЬ, ЩО ФОРД ТАКИ ВИЗНАСТЬ ЮНІЮ

МІЛВОКІ. — На конвенції Юнайтид Отомобіл Воркерс заповів Гомер Мартен, президент цеї організації, що незабаром усі автомобілі, що їх вироблятиме Форд, матимуть значок юнії. Інакше, казав він, Форд не зможе робити бизнесу в Америці. Мартен твердив, що це може статися, ще „заки сніг упаде". Як теж заповів, що правдоподібно треба буде оподаткувати кожного члена організації по 25 центів на місяць, щоб зібрати фонди, потрібні на кампанію за втягнення робітників Форда до юнії. Мартен іще додав, що його не журить те, що Форд заявив, що ніколи не визнасть юнії, бо таке заявляли теж Алфред Словн з Дженерел Моторс і Волтер Крайслер та „обидва змінили свої переконання".

ҐРІН ЗВЕРТАЄ УВАГУ НА КОМУНІСТІВ.

АТЛЕНТИК СИТІ. — Вилйем Ґрін, президент Американської Федерації Праці, каже, що до Комітету Промислової Орґанізації вдерлися комуністи і це через їх вплив Гомер Мартен, президент Юнайтед Отомобіл Воркерс, заявив, що його орґанізація визнає сидячі страйки і буде їх далі вживати як засобу боротьби. Ґрін каже, що Юнайтед Отомобіл Воркерс є нічим іншим, а тільки філією Комітету Промислової Орґанізації. Ґрін теж твердив, що коли тепер приходить до непорядків і заворушень та проливу крови в автомобілевих чи сталевих страйках, то це тому, що орґанізаторами тих страйків є головно комуністи з рядів Комітету Промислової Орґанізації. Це вони апелюють до сентименту, де треба розваги і спокою, а, спричинюючи тим проливи крови, посупають нечесно й злочинно.

КОМУНІСТИ ЗА КОМІТЕТ ПРОМИСЛОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

НЮ ЙОРК. — Ірл Бровдер, ґенеральний секретар комуністичної партії в Америці, заявив, що комуністи є задоволені з політики Комітету Промислової Орґанізації, бо ця орґанізація зростає, а з нею зростають і симпатики комуністичної партії. Для комуністів, казав Бровдер, бизнес поправився до цеї міри, що вони задумують видавати два щоденники: один у Шікаґо, а другий у Сан Франсіско.

НАЗВАЛИ ҐРІНА ЮДОЮ.

МІЛВОКІ. — Гомер Мартен, президент Юнайтед Отомобіл Воркерс, назвав на конвенції цеї орґанізації Вилйема Ґріна, президента Американської Федерації Праці, Юдою Іскаріотським, зрадником робітничих інтересів.

„НОВИЙ РОЗДІЛ" І РОБІТНИЧА СПРАВА.

НЮ ЙОРК. — Сенатор Ґофі з Пенсилвенії, говорячи радіом, зазначив, що робітничий рух набрав тепер великої сили, тому, що оперся на „Новім Розділі" президента Рузвелта. Цьому „Новому Розділові" завдячує свій надзвичайний зріст Комітет Промислової Орґанізації. Сенатор хвалив робітників за їх змагання обняти юнією сталевий промисл. Він теж громив тих капіталістів, що є противні юніям.

І НЕГРОМАДЯНИ МОЖУТЬ СЛУЖИТИ В АРМІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Від 1938 р. не могли би бути в армії негромадяни. Таке вирішено законом. Та тепер це буде злагоджене. Ті чужинці, що є в армії, зможуть остатись, але під присягою, що негайно пороблять кроки, щоб якнайскорше стати громадянами.

ПРОТИ ВИСЛАВЛЮВАННЯ ВІЙНИ.

МЕКСИКО. — На Пан-Амерікен Едюкейшенел Конференс іде аґітація за те, щоб створено вчительську міжнародню комісію на те, щоб вона перевела ревізію шкільних підручників і викинула з них те все, що вихвалює війну. Американські делеґати заявили, що здержаться в цій справі від голосування.

РЕПУБЛИКАНЦІ НАЗИВАЮТЬ ЛЯ ҐВАРДІЮ „ЗРАДНИКОМ".

НЮ ЙОРК. — Виборча акція вже в повнім розгарі. Це пізнати і з заяви новоствореного републиканського комітету, який заявився за вибір сенатора Ковпленда (демократа) посадником міста, а проти републиканця Ля Ґвардії. Комітет називає Ля Ґвардію „републиканським ворогом ч. 2", вважаючи, що президент Рузвелт зо своїм „Новим Розділом" є „ворогом ч. 1". Комітет каже, що Ля Ґвардія є тепер у спілці з комуністами, а до конґресу кандидував колись на соціялістичній лісті. Закидують Ля Ґвардії фальш, навіть у відношенні до жидів, до яких він забігає, щоб дістати їхні голоси, завдаючи своїми виступами проти Гітлера повно клопоту американському урядові.

ДОГЛЯДАЧ БОЖЕВІЛЬНИХ ПОБИТИЙ НА СМЕРТЬ.

У провінційнім заведенні для божевільних в Панока був занятий у кравецькій робітні як доглядач В. Потер. Знаходився там також один божевільний кравець, що від року не мав ніяких нападів божевілля й тому його не вважали за небезпечного. Несподівано згаданий божевільний кинувся з грубим держаком на Потера й побив його так тяжко по голові, що Потер стратив свідомість. Привезений до шпиталю в Едмонтоні помер, не відзискавши свідомости.

НАПАД НА УКРАЇНЦЯ.

Два невідомі покищо бандити напали на Івана Турчина, розвозчика молока української молочарні „Роджерс Дейрі" у Торонті (Канада), сильно його побили та оґрабили з грошей. Бандити чатували на Турчина в тінях його гаражу, за домом на Кейк Евеню. Один бандит копнув Турчина в черево. Побивши його, обшукали його кишені.

ГРАБІЖНИЦЬКИЙ НАПАД В ІНСТИТУТІ ІМ. М. ГРУШЕВСЬКОГО.

В Едмонтоні трапився зухвалий грабіжницький напад, якого жертвою впав сторож Інституту ім. Грушевського, що мешкає в партері дому. Коло 3. години рано пробудився сторож Інституту, Андрій Жмурко, почувши якийсь шелест у своїй невеличкій кімнатці. Він думав, що то кіт дістався до кімнати крізь відчинене вікно. Але, протерши очи, побачив високого чоловіка у віці біля 23 років, з ясним волоссям на голові, котрий тримав спорий кусник одноцалевої рури від ґазу. На крик сторожа грабіжник в одній хвилині вискочив крізь вікно, забравши з собою штани сторожа, в яких кишені знаходилося 23 доляри в банкнотах. Вискочивши на маленьке подвіря між будинком Інституту і сусідньою галею, грабіжник вскочив крізь відчинене вікно до галі, перебіг її та вискочивши другим вікном, дістався до притикаючого городу, а звідтам на вулицю.

ДОВЖНИКИ ДО ВЯЗНИЦІ.

Грецький уряд задумує карати вязницею всіх несовісних довжників. Новий закон знає два роди арешту: тяжкий за неплачення податкових довгів і за неплачення довгу та відсотків. Лекшу кару дістають ті довжники, які відтягаються з заплатою капіталу. Покищо уряд підготовляє 200 келій для несовісних довжників. Купці здогадуються, що тепер піднесеться моральність платників у Греції.

ОБМАЗАЛИ ДЬОҐТЕМ І ПІРЯМ.

Провінційна поліція арештувала 16 чоловіків в містечку, Оренджвил (Канада), обвинувачуючи їх у насильстві над торонтонцем. Торонтонця підозрівали, що він залицявся до одної жінки на пікніку. Чоловік її зібрав своїх приятелів, торонтонця зловили, обнажили та обмазали дьоґтем і обсипали пірям. Суд засудив виконавців на заплачення кари по пять долярів.

ПЕРША ГАЛИЦЬКО - УКРАЇНСЬКА ФІЛЬМА.

Українське кіно-виробництво „Фото-фільм", на чолі котрого стоїть український фільмовий режисер Ю. Дорош, викінчує першу галицько-українську фільму. Фільма зветься „До добра і краси". Вона охопить стан нашої кооперації, вплетений у форму акції в нашім ріднім середовищі. Сценар фільми написали два українські письменники: Р. Купчинський і В. Софронів. Акція відбувається в ріжних містах Галичини, де є головні кооперативні осередки. Кошти продукції покривають зі своїх фондів кооперативні господарські централі.

Головну ролю виконує Андрій Поліщук, відомий оперовий артист, його партнеркою є Маруся Сафіянівна, молода, талановита кіно-зірка.

ТРОЄ ДІТЕЙ І ЮНАК УТОПИЛИСЬ.

Троє дітей купалися недалеко греблі на ріці Сурих у Манітобі. Вода понесла їх на глибінь і 22-літній Міров почувши крики, поспішив на рятунок, хоч сам не вмів пливати. Пливучи за 3 і пів-річною дівчинкою захлинувся й пішов на дно разом з 3-ма дітьми. Всі спроби врятувати нещасних не вдались.

ЗГОРІЛИ 4 МІЛІОНИ ПАПІРОСОК.

У Горенс, у Данії, згоріла фабрика тютюнових виробів. З димом пішли 4 міліони папіросок і циґар та тютюнового сирівцю. Загальна шкода сягає 6 міліонів зл. 450 робітників залишилися без праці. Причина пожежі невідома.

СМЕРТЬ ВІД ЛІКІВ ЗНАХОРА.

В Чернівцях померла жінка відомого проф. Купаренку, яку лікував „чарівник" Ґольдей. Жінка професора нездужала від довшого часу на параліж суглобів. За порадою рідні покликали до неї фельчера Ґольдея, який приладив ліки з ріжних зіль і перевів кілька масажів. По однім такім масажі прийшла смерть. Ґольдея арештували і посадили до вязниці. Всеж таки Ґольдей не дає за програну і покликав на свою оборону між іншими доньку судового урядовця, яку вилікував своєю методою масажів з подібної недуги.

ВИНАГОРОДА ЛІКАРІВ У СТАРОВИНІ.

За часів вавилонського короля Гамурабія (2250 років перед Христом) лікар діставав за вилікування недужого 10 штук срібла, зате за невдатну операцію, що спричинювала смерть недужого, відтинали лікареві обі руки. У старовинній Персії платили лікарям ослами. Скількість ослів залежала від становища недужого в державі. В Китаю кожна баґатша родина мала свого лікаря і платила йому постійно платню так довго, доки всі були здорові. Коли хтось занедужав лікареві відтягали частину платні; на випадок смерти можна було не заплатити цілорічної платні. Тому то лікарі намагалися з усіх сил не допустити до поширення пошестей.

УКРАЇНСЬКИЙ ПЕРЕКЛАД ЦЕРКОВНИХ КНИГ.

Комісія Перекладу Святого Письма і богослужбових книг при Українському Науковому Інституті під головуванням митрополита Дениса 5. липня 1937 року ухвалила признати за згідні з грецьким ориґіналом та (коли були місцеві особливості) з уживаним православною церквою в Польщі церковно-словянським перекладом — такі переклади українською мовою: 1) Малого Октоїха; 2) чину Загального Молебня; 3) Молитов перед св. Причастям; 4) Великодного Канону; 5) чину Похорону Мирян; 6) чину Похорону Дітей; 7) чину Похорону на Світлому Тижні; 8) чину Молебня в державні свята; 9) чину Молебня перед початком науки; 10) чину Сповіди; 11) чину Сповіди й св. Причастя хворого та 12) акафисту Пресвятій Богородиці. Перші три переклади виконав професор Михайло Кобрин, великодній канон переклали проф. Михайло Кобрин та Віктор Якубовський, решту перекладів запроєктувала Луцька Підкомісія під головуванням луцького епископа Полікарпа. Усі переклади були остаточно зредаґовані Українським Науковим Інститутом.

СКАЖЕНІ ПСИ І КОТИ У ЛЬВОВІ.

Ветеринарійний відділ маґістрату ствердив скаженину у 18-ох псів, одного кота і коня, що їх власників знає. Не вдалося ствердити, до кого належить один скажений пес. Ці скажені пси і коти покусали 29 осіб, які беруть щіплення. Крім того пси і коти покусали 263 особи, але обсервація виявила, що їх покусали здорові пси.

АНГЛІЙЦІ КУПУЮТЬ ЗАЛІЗО ВІД РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ.

Хоч Англія тихо поборює ґен. Франка, бо боїться, що він стане по стороні італійської і німецької політики вразі перемоги, то проте купує в нього залізну руду, і в той спосіб хоче чи не хоче, скріпляє його економічно. Причина цього є те, що Англія, переводячи свій величезний плян зброєння, пекуче потребує залізної руди, якої внаслідок загального світового зброєння всюди стало обмаль.

ЧИ Є ЩЕ ДЕ ДРУГИЙ ТАКИЙ КІНЬ?

Його імя Барні й тягне молочарський віз у Торонті. Коли знайдеться недалеко театру, де великими оголошеннями повідомляють, що „холодно в середині", цей кінь зараз вступає на хідник так далеко, як коневі позволено, голову простягне майже до дверей, звідки віє холодний подув. Прохожі дивуються і сміються, а кінь нічого собі з цього не робить, тільки час від часу оглядається, чи не занадто викрутив воза, щоб молоко в фляшках не знайшлося на дорозі. Молочар каже, що виглядає так, начеб цей кінь відчував написи, бо під кожним театром зо спеціяльним приладом до охолоджування він стає й лізе до дверей.

ПОЛЬЩІ ГРОЗИТЬ РЕВОЛЮЦІЯ

Десятки осіб убито. Мазури хапають за зброю.

ВАРШАВА. — Селянські розрухи в Польщі продовжуються. Поліція знов застрілила 14 мазурів із сіл Бохні, Рембова і Дубенки. Від часу рільничого страйку, який розпочався 16 серпня ц. р., а який обернувся ступнево у кривавий бунт, польська поліція застрілила 47 осіб. Бунти, які почалися в околицях Кракова, поширюються на інші території. В Бучачі, східня Галичина, поліція також уживала зброї проти селян і ранила 20 осіб. Двох убито. По інших місцевостях ранено 60. Арештовано також 50 провідників польської партії „Строніцтва Людового", яка розпочала той страйк, а заразом повела аґітацію серед польських селян, щоб вони домагалися повороту Вітоса, який живе тепер на засланні.

Робітники солідаризуються з селянами і викликали в Кракові 24-годинний страйк.

Антисемітизм шаліє також.

Рівночасно з політичними розрухами польських селян проти польської влади по ріжних місцевостях Польщі шаліють протижидівські виступи. Поверх 60 жидів потурбовано в Бранську. Місцеві польські умундуровані фашисти, скріплені іншими елементами з околичних сіл, нападали на жидів та на їх склепи і грабили та побивали їх тілесно. Подібні вибухи мали місце в Сточку, пов. Ломжа, та в кількох селах біля Острова. Жиди масово втікають до більших міст.

ПОЛЬСЬКА МОЛОДЬ ВІДСТУПАЄ ВІД УРЯДОВОЇ ПАРТІЇ.

ВАРШАВА. — Орґанізація польської молоді, „Леґіон Млодих", перевела серед своїх командантів анкету над питанням, як має ця орґанізація далі відноситися до створеної недавно урядової партії „Обозу Зєдночення Народового". Команданти одноголосно заявили, що треба виступити проти цеї орґанізації, бо вона не репрезентує ідеольоґії небіжчика Пілсудського. Треба зазначити, що „Леґіон Млодих" був перший, що приступив до урядової партії О.З.Н. та вже по кількох місяцях розчарувався. Влада закрила орґан „Леґіону Млодих", „Паньство Праци".

СОВЄТИ ЗНОВ ЗАСТРІЛИЛИ ДЕВЯТЬ ОСІБ.

МОСКВА: — Совєтська влада знов застрілила девятьох працівників ленінградських фабрик за здогадний саботаж і приналежність до „троцькістів". Совєтська преса, подаючи звідомлення про ці розстріли, не говорить, які уряди займали засуджені. Але з опису приписуваного їм саботажу виходить, що вони мусіли бути „грубші риби". Рівночасно совєтські часописи повідомляють, що усунено члена центрального виконного комітету, Н. А. Філатова. Його викинено з посади за те, що позволяв „ворогам народу" проникати в адміністрацію.

ЯПОНЦІ ПЕРЕХОДЯТЬ ДО ОФЕНЗИВИ.

ТІЄНТСІН (Китай). — Японський штаб повідомляє, що його війська заняли Кальґан, який являється свого роду „входовою брамою" до Монголії, як теж осягнули поважну перемогу над китайськими військами на 150-милевому фронті. Також на фронті біля Шанґгаю японці посунулися дві милі вперед. Їх літаки далі бомбардують місто.

ЕСПАНСЬКІ РЕВОЛЮЦІОНЕРИ ЗДОБУЛИ ЗНОВ ОДНО МІСТО.

БІЛЬБАО. — Еспанські революціонери здобули ще одно місто недалеко Сентандера, Торелявеґа, яке являється ключевим містом у комунікації Сантандера з іншими містами. Вони здобули його майже без боротьби, бо залоґа баскійських військ зовсім здеморалізована. Після довшої перерви розпочалися наново бої під Мадридом. Літаки ґен. Франка бомбардували місто, а також його артилерія обстрілювала позиції червоних. В околицях Валенсії летунські формації революціонерів бомбардували міста.

„ГОРЕ ПЕРЕМОЖЕНИМ!"

ПАРИЖ. — Здетронізований імператор Етіопії, Гайлі Селязі, хотів продати 8,000 уділів етіопської залізниці Джібуті—Аддіс Абаба, але французька влада не позволила йому цього зробити тому, що ці уділи були виставлені на імя етіопського уряду, а тепер Етіопія є кольонією Італії. Селязі подав справу до суду, але французький суд також станув на тому становищі, що Етіопія є кольонією Італії і він, бувший імператор, не має права в імені того краю переводити ніяких фінансових трансакцій.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧИ ЗГИНУЛИ ДАРЕМНО?

Минуло всього десять років від часу, коли згинули на електричнім кріслі Сако й Ванцеті, а широкий загал ледви чи памятає, хто вони були і за що згинули. А проте стейт Месечусетс, американське судівництво й ціла Америка були довго виставлені під суд цілого світу, бо не тільки в Америці, але всюди по світі підношено протести проти засуду на смерть Сака і Ванцетія. Хоч їх обох уважали „радикальним елементом", то це не спинювало й консервативно думаючих людей ставати в їхній обороні, бо виробилася публична опінія, що їх судили не так за злочин, який їм підсували, а як чужинців за їхні радикальні переконання. Дуже можливо, що якби комуністи не були вторкали до цеї справи своїх пальців і не капітулізували її для свого бизнесу, то Сако й Ванцеті булиб сьогодні при житті. А принаймні булаб захувалася довша память про цю трагічну подію. А так треба ставити питання в такий спосіб, як зробив тижневик „Ди Ню Ріпоблик", що питається: Якаж користь зо смерти Сака і Ванцетія? І відповідає, що кожний адвокат признасть, що ця трагічна смерть не змінила судової процедури, бо закони остались такими, якими були. Навіть ні одна особа з тих, що були причетні до видання присуду смерти на Сака і Ванцетія, досі не виявила якогось жалю априводу цього акту, ні навіть якогось сумніву щодо законности судової процедури, яку примінено до цеї справи. З цього виходилоб, що таки Сако й Ванцеті згинули цілком даремно, якщо їхня смерть малаб бути якоюсь наукою для цього краю. Так говорилиб голі факти. Та додає до цього „Ди Ню Ріпоблик", що певно булоб у Месечусетсі чи в інших стейтах багато інших подібних випадків, а разом з ними і присудів на смерть, які випалиб у такий спосіб, як випали смертні присуди на Сака і Ванцетія, якби прокураторія в Месечусетсі, чи деінде, не памятала за ту неславу, з якою принято в Америці й у цілім світі смертний присуд на Сака й Ванцетія.

Наше становище в цій справі добре всім відоме, бо ми у своїм часі, осуджували десятки разів поступовання суду у справі Сака і Ванцетія. Та тепер цікавить нас та проблема, яку видвигнув згаданий тижневик, коли поставив питання, чи всетаки смерть Сака і Ванцетія принесла яку користь. Важне це питаття тому, що й у нас дуже часто видвигають ріжні люди це питання, коли згадують за ті наші молодечі жертви, які коротають свій вік у польських чи інших тюрмах, або гинуть на польських чи інших шибеницях, засуджені окупантами за українську ідею. І тут часто питаються, чи є яка користь з їх мук і з їх смерти. Може тепер схочуть ті питаючі поставитись до цього принаймні так, як ставляться до смерти Сака і Ванцетія.

Д-р Остап Грицай.

ШАШКЕВИЧЕВІ ТОВАРИШІ

1. Яків Головацький.

Про те, як то наш незабутній Маркіян Шашкевич зазнайомивсь у Львові з Яковом Головацьким та Іваном Вагилевичем, як унився разом з ними в такій тісній дружбі, що їх стали називати **„руська трійця"**, і як то вони згодом узялися всі три видати пропамятний альманах **„Русалка Дністровая"**, чули ми вже всі й раніш, і пригадуємо собі це все нині з нагоди столітніх роковин появи „Русалки" як загально відомі речі. Затеж менше відомі нам подробиці про дальше життя й пізніші праці тих як-не-як незабутніх товаришів Маркіяна. Одно лиш знаємо щодо того певно, а саме, що ні Головацький ні Вагилевич не вдержалися до кінця життя на тому променистому шляху національної праці й національної ідеї, що його вони колись, під вогнистим покровом Маркіянового духа, як одні з перших вказали українській громаді на землі Данила.

Але якіж ближчі обставини того їх повернення в бік зрадницького відступництва?

Про це я хотів би тут саме розповісти дещо читачам нашої „Свободи", звертаючися з цього погляду покищо до Головацького.

Він — уроджений 17. Х. 1814 р. в селі Чепелях, брідського пов., де його батько Федір був парохом — покінчив свої богословські студії у Львові чотири роки після того, як „Русалка Дністровая" вийшла у світ. Але з висвяченням на священика не прийшлося йому легко. Тому, що — як знаємо — тодішній галицький митрополит Михайло Левицький (1774—1858) затямив собі гаразд його імя як одного з редакторів „Русалки" і почав йому робити всякого роду трудності. Отак Головацький мусів аж виправдуватися перед цісарським губернатором Галичини, бароном Кригом, який його вкінці й помилував, затеж не хотів його ніяк помилувати власний князь церкви, згаданий митрополит Левицький, вирішивши, що з таким злочинцем, як редактор „Русалки", треба ще перевести й — канонічний процес! Сумне воно й неймовірне оте люте завзяття рідного достойника відносно рідної книжки, **але це вже воно в історії України від давніх давен так, що її людей — і то передові люди! — на ніякого ворога не йдуть вам з таким завзяттям і з такою непримиримою ненавистю, як на своїх! Лях от буде вам зазіхати на українця або москаля, чех на німця або мадяра, німець на ляха або москаля, а українець перед чужим бере хвіст під себе, а зуби показує головно своїм, і поки свойого не знищить і не зруйнує, просвітку йому у світі немає...** Бо це ось і після того, як Головацький, одружившись у пароха Криворівні, став урешті сотрудником у селі Микитинцях, косівського пов. він з наказу митрополита був увесь час під доглядом одної з креатур Левицького, пароха в Пістині...

Але Головацький пімстився: Зазнайомившись ось із паном Хомяном, Йосифом Сокільським, він мав нагоду побачити в нього дуже поважний тоді науковий німецький журнал **„Цайтшріфт фір слявіше Літератур"**, виданий у Липську лужицьким літератом Йордамом, де й помістив в р. 1846 німецькою мовою статтю про долю українців у Галичині, а головно з погляду на деспотію таких типів, як митрополит Левицький. Ту статтю Головацький підписав псевдонімом **Гаврило Русин**. Це просто страшне обвинувачення в сторону Левицького, через що позитивним здобутком такої статті про українського митрополита в поважнім німецькім журналі всетаки вважати годі, хоч у цілості булаб вона виглядала далеко інакше, якщо Головацький поведінку митрополита був звязав тісно з духом тієї страшливої реакції, що так пропамятно характеризує в Австрії епоху пребкрасного князя Клеменса Метерніха. А так це вновy тільки лютий лай „русина на русина", та ще дотого на чужому форумі... Притім зазначу зараз, що, як на ті часи, Головацький німецькою мовою писав дуже добре і дав з цього погляду ще й інші важні та цікаві праці — ось як відомий **протест** проти накидуваної нам тоді **латинської абетки**, або проти **Шваййольта Фіоля**, поміщена в 83-тім томі **віденської Академії Наук** — біда тільки, що за тим усім не стояла людина, яка **твердо** вірилаб у правду національної ідеї. А шкода, бо Головацький був чоловік талановитий, знав багато і вмів працювати, а в нас, українців, добрих, тямучих робітників не надто багато.

Але Маркіянова „Русалка" не лишилась одиноким альманахом з того часу.

Наш Головацької ось виступив незабаром як редактор ще одного українського літературного збірника, що його він складав разом зі своїм братом Іваном, магістром хірургії у Відні. Той збірник мав заголовок **„Вінок русинам на обжинки"** і вийшов у Відні двома частинами **1846—1847 р.** З тих двох частин цікавішою видається мені перша, тому, що тут значна скількість праць Шашкевича, між іншим і його, відома з „Русалки" казка, „Олена". А інтересне притім те, що той альманах брат Головацького, Іван, присвятив італійському князеві Люки, **Каролеві Людвикові Бурбонові**, як це подає у своїй історії літератури **О. Огоновський** — пізнавши Івана Головацького, помагав йому грішми в його студіях у Відні. Цеж не така то дрібниця собі оте знайомство італійського принца й українського літерата 40-вих років! В інших народів такі моменти використовується зараз для відповідної пропаганди — ви уявіть лиш, що зробилиб нпр. поляки з такого знайомства якогось їх літерата з чужинним князем! А в нас широкий загал про те навіть не знае нічого. Чому? Бо тяжка ми раса, як казав про нас Франко, а він, сердешний, знав нас гаразд. І немениш цікаве притім і те, що коли брати Головацькі післали один примірник нового збірника з дуже ввічливим письмом і до — митрополита Левицького, то він не мав нічого пильнішого ні мудрішого до роботи, тільки, прочитавши письмо, відіслати їм книжку зі словами: „Не приймаю" („Відправля" (censeo men")). Затеж православний сербський митрополит, **Йосиф Роячіч**, діставши присвячену йому другу частину нашого збірника, не тільки, що не спішився її відсилати авторам, а навпаки — післав Іванові **500 злр. на видатки друку.**

От вам два розуми і два характери:

Український і сербський.

Але стежім за роботою Головацького далі.

Своїми дотеперішніми літературними та виступами і в громадянських справах, Головацький в епосі 1848 р. звернув на себе увагу нашого тодішнього громадянства в такій мірі, що коли в університеті у Львові утворено катедру української мови й літератури, то він уважався зараз як найповажніший кандидат на це визначне місце, і був справді іменований професором узагалі з д. 13. XII. 1848 р. Як такий, розвивав він тут свою наукову і публіцистичну діяльність **до р. 1867,** в якім то році суспендовано його як підозрілого в веденні тайної панславістичної, тобто — по нашому — **москвофільської роботи.** І це було так. Головацький іще в 30-тих роках підпав був під вплив московського вченого **Михайла Погодіна** (1800—1875), відомого батька галицького москвофільства; і, користуючись його прихильністю для своїх праць — особливож у ділянці етнографічних розслідів — схилявся щораз більше в бік панславізму, що страшенно штудерними і крутими дорогами вів таки на лоно „Великой Русской Семьи". Спершу, правда, Головацький був до певної міри виразником національних змагань рідного народу. Отак у славній тодішній його розвідці про нашу мову, — прочитаній „на соборі руських учених" 23. Х. 1848 р. — він гаряче боронить повної самостійности української мови і з гордістю наводить вислови чужинних авторитетів про її творчу живучість і красу. І його відома граматика української мови (1849), уложена з метою вчити такої мови, яка — як каже такий авторитет, як Огоновський — була схожа з літературною мовою українських письменників. І таксамо три повні університетські виклади, виголошені ним, були надихані любовю до рідної словесности і заповідали розгляд тієї найновішої української літератури, що творилася саме за Збручем у виступом Котляревського, а в Галичині з появою „Русалки". Але, на жаль, де-далі Головацький став говорити й писати такою чудацькою мовою, що студенти згодом перестали ходити на його виклади, виголошувані Головацьким трохи не мертвою мовою наших старих літературних памятників. І замісць викладати про живу літературу животворного нового часу, Головацький відступав щораз дальше у темряву давних століть, добуваючи звідтам та інтерпретуючи памятники, цікаві хіба для спеціялістa, а дотого мовою, яка сама собою відстрашувала від нецікавих нікому викладів.

Московська отруя, запущена в його духовість агентами Росії, почала робити своє:

Вона вбила в ньому **національну свідомість.** Яків Головацький, колись активний співробітник Маркіяна Шашкевича і співредактор „Русалки Дністрової", став добачати як єдиний і найвищий ідеал своєї батьківщини — єдність з царською Росією...

Після того ось, як його суспендовано як професора львівського університету, він поїхав на етнографічну виставу в Москві, а опісля був і в Петербурзі, де виголосив палку москвофільську промову, ніби накреслюючи тут дорогу нашим будучим москвофільським безумним хруням, починаючи від безумного Івана Наумовича, а кінчаючи вже сучасними нам Дудикевичами та Бендасюками. Зате, правда, Головацький був представлений у Царському Селі царені Олександрові II., — **тому катові української мови, що створив указ з 1876 р.!** — а де-далі став висоiким царським достойником у Вильні, з платнею **3,430 рублів річно.** Щож — рабам, що їх поконлися, царі платили добре... І ще опісля, аж до своєї смерти у Вильні **1888 р.,** Головацький написав чимало наукових розвідок та праць і творів, з чого я тут видвигну ще, як найцінніше для нас, **великий збірник пісень галицької й угорської Руси** (виданий **О. Бодянським у Москві 1878 р.**). Та коли дивлюсь нині на довжелезний список тих, як кажуть, цінних праць Головацького, то мусь нелюбо й невесело глядіти на них...

І на його портрет, обвішаний царськими ордерами Станислава й Анни — теж.

ПРАЦЯ ОБЄДНУЄ

„Наш Прапор" звертає увагу на користи, які можна витягнути з фестинів, пікніків і ріжних окружних чи їм подібних народних свят, на яких являється більше число громадян, і то з ріжних громад. І підкреслює, що такі імпрези повинні бути використовувані для затіснювання національної спільноти. А щоб так було, треба, щоб вони були добре підготовані, щоб у програмі була виразно зазначена вища ціль, задля якої люди збираються. Треба, щоб усюди виднiла праця, бо **праця** це таємна сила, що найкраще людей обєднує. На цю тему читаємо там таке:

„Візьмім простий приклад родинної спільноти. В добрій родині є спільні потреби, спільні переживання, спільна доля, радість і бажання. Чим більша однозгідність думок, чим більше в членів рідні „доброї волі", тим сильніші між ними звязки спільноти; мовляв — „люблятьcя як брати"; члени рідні знають, що робити, вони спільно працюють і праця затіснює родинні звязки, скріплює родинну спільноту. Якщо тільки лічиться там лінюхування, то скоро один одному скажуть „до ліса, другий до біса".

„Подібно є теж з народом. Нарід, який є свідомий своїх завдань у кожній порі, нарід, якого члени знають, що **робити,** не має просто часу на сварню. Ця починається звичайно тоді, коли люди нічого не роблять і не хочуть робити, а сподіваються чуда. Наслідки загального лінивства мусять якось проявитися. Неоране поле охоплює пирій, хабазня тощо. На неорану народню ниву кидаються галапаси. У висліді — нужда, яку кожний у більшій, чи меншій мірі відчуває.

„У нас лежать неорані народні поля **вüди.** Ми не маємо своєї торговлі, не маємо промислу, ремесла. Нужда всюди. Галапаси, хабазня — всюди. Одначе ми чомусь то вроїлося, що ми це усунемо... балаканиною, аж за вухами тріщить. Але пирій та хабазня не щезне від того. І ми ще більше балакаємо, або думаємо, який би то новий спосіб балаканини винайти, щоб нею усунути нашу нужду, яка тисне кожному на мозолі і щораз більше розбиває всяку спільноту.

„На це нема іншої ради — як переорати наше порожне поле, вирвати хабазя, працювати на всіх ділянках нашого життя. Безперечно, що найкраще булоб повести працю вüди спільними силами. Одначе у нас уже декуди розбрення пішло так далеко, що про спільну працю нема покищо мови. Та це правдивих пробойовиків не сміє відстрашувати. Треба почикати хочаб від найменших спільних гурточків; кілька охочих до праці завжди знайдеться; звідти поширювати гурт людей, зєдинених у спільності праці. Як це вдасться закріпити в одній громаді — а при добрій волі мусить удатися, — то треба глядіти звязків з пробойовиками сусідних громад; треба ці звязки затіснювати при кожній нагоді. І саме для цього дуже пригідні всякі імпрези. Їх треба вповні використовувати для тієї цілі".

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Член У. Н. Союзу. — Ні, не зможете. Але на це є інша рада. Питайтесь про пораду, пишучи по українськи чи по англійськи на таку адресу: Flis, 222 Fourth Avenue, New York City.

К. К.

ДВА ПРИЯТЕЛІ

(5)

Прийшов березень. Сніг зійшов, дерева і корчі показували перші сліди воскресаючого життя. На цвинтарі цвили перші весняні квітки. Артим пішов на кладовище підсипати осілу могилу линоскока і покрити її дернивом. Могилки бідаків навкруги були занедбані, забуті. Але сама природа змилосердилася над ними і вони покрилися зеленою, з котрої визирали поодинокі квітки. Линоскокові Артим загадав дати чесну могилу. Не тому, що то був сторонський, а тому, що запрнязнився з його псом. Йому булоб соромно дивитися псові в очи, якби занедбав могилу його попереднього пана.

Оба пильно працювали. Старий робив мотикою, пес сидів коло нього. Неначе пильнував, чи пан добре робить. Коли пильно до чого призирався, все держав голову скісно і своїми розумними очима водив за кожним рухом пана.

Нараз пінч чогось то став неспокійно і тривожно розглядатися. Став на всі боки вертіти; глухо, жалісно й тріткожно заскавулів. Одним скоком був коло свого пана і дріжачи притулився до його ніг. Артим здивований витягнув свій каблукований хребет по змозі просто й оглянувся.

Від фіртки кладовища ішов до нього поволі якийсь чоловік. Мав темне лице, чорні вуса і таксамо чорні, неспокійні, гострі очі. Подобав на цигана. Артим зараз доміркувався, що то циган, про котрого говорено, що вчора вечором у коршмі показував ріжні штучки картами і без карт. Була також заповіджена тресована малпа, та вона днину раньше здохла.

Старий повів очима від цигана до пса, котрого поведення саме в тій хвилі було дуже чудне. Для всіх чужих пінч був дуже непристyпний і приймав їх дуже непривітно. Не ховався перед ними в кут, а гаркав до них, гавкав, скалив зуби. Бувало, що зубами за литку вхопив. Тепер цілий трясся і від ніг старого не відступав. Циган був мабуть одним з тих людей, котрі вже своєю появою занепокоїть найгоршу собаку і змушують до послуху. Тою силою є очевидно непривітність, а жах.

Лице старого стяглося. З тисячею фалдів і морщин в перепаленій і звітрілій шкірі воно виглядало як зівяле, здушене листя. Недовірчивими очима під буйними бровами мірив надходячого.

— Доброї днини, Артиме! — ввічливо поздоровив циган.

— Спасибі! — воркнув старий, нахилившися назад над могилою і підгортаючи мотикою глину.

— Делікатну собаку маєте. То хіба не вівчарський пес?

Артимові й не снилося відповідати. Поклав шмат дернини на могилу і став прикріпляти його галузками лози. Пес не відступав від нього. Тихенько скімлячи і дрожачи цілим тілом, присувався до нього як мога було близько.

— Ходи до мене, собачко, — надив циган. — Ходи сюди!

Кажучи це, циган цмокав, стрісав пальцями, клепав долонею по своїм коліні. Пес приляг черевом до землі. З усіми знаками неохоти та безсильної проти приказу цигана, сунувся до нього.

— Пінч, сюди! — приказав Артим коротко.

Пес оглянувся. Його благальні очи неначе просили порятунку. Та приказу Артима пес не послухав.

В грудях старого кипіло. В його очах загорілo життя.

— Ти добра собачка, — хвалив циган, гладячи пса по голові. — Покажи мені, що ти вмієш!

Циган став приказувати коротко уриваними, гостро виголошуваними словами. Деяких слів Артим цілком не розумів. Пес скакав, крутився, перевертав козла; показував ріжні штуки стоячи і ходячи на задніх, то лише на передніх ногах. Артимові ані не снилося що пес годен вміти такі тяжкі штуки; не снилося, що таке вміє його пінч. Дивився на те, стоячи як скаменілий. Те, що бачив, не врадувало його. Навпаки. Його опановувала щораз більша лють, коли бачив, що той пес, котрий до всіх чужих скалив зуби, так послушно виконує всі прикази цього цигана.

— На що вам той пес? — нарешті промовив циган. — Для вас він ні до чого не пригожий. Люди звас сміються, коли ви з таким з гоните вівці на пасовиско.

— Вас нехай голова не болить з тої причини! — відповів старий, з котрого вже зачала виладовуватися призбирана лють.

— Я вам щось скажу. Я ту собаку відкуплю від вас за три гульдени. За ті гроші купите собі вівчарську собаку.

— Не хочу! — відповів старий грубо. — Пустіть мою собаку до мене!

— Дам вам пять гульденів...

— Лишіть мою собаку, бо...

— Ого! — крикнув циган. — То цілком не ваша собака. В селі розказують, що ви пса протизаконно присвоїли собі. Ви його вкрали якійсь родині линоскоків.

— Вкрав? — зашипіли уста старого. — Вкрав!

З таким наміром, щоби вкрасти, рука Артима ще в життю не доторкнулася чужої річи. Тепер, на старість якийсь волоцюга тижкає йому, що він вкрав...

— Так, так, вкрав! — глузував циган, котрого очи засвітилися злорадно і лакомо. — На добавок це не звичайний крадіж, бо той пес не має ціни. То не звичайна собака, а вчений маєток. Як пса ви не віддасте мені зараз добровільно, то піду до війта, щоби вас заперли, бо ви злодій. Ви повинні дякувати Господеві, що я...

(Кінець буде).

З ДНЯ

„ТАТОВІ ЛЕКШЕ — ЗАВТРА ПОХОРОН".

Сердиться гетьманський „Наш Стяг" з Шікаґо, що „Свобода" передрукувала зо старокраєвої преси комунікат, виданий таки самою „Радою Присяжних Союзу Українських Хліборобів Державників", себто свого роду „кабінетом міністрів" гетьмана Скоропадського, в якому ця Рада заявляє, що сама себе розвязує, бо „в теперішних обставинах не може по совісті виконувати добровільно принятих на себе обовязків супроти Української Землі, Української Нації та Української Держави".

Отож самі члени Ради стверджують, що в „теперішних обставинах", як пише „Наш Стяг", у рамцях гетьманської організації вони не можуть „по совісті" виконувати своїх патріотично-громадянських обовязків. А для „Нашого Стягу" це ніщо. Він таки далі накидається на тих, що сміють робити завваги „гетьманському" рухові і далі обороняє цей рух, а навіть на доказ, що в цьому руху нічого від появи згаданого комунікату не змінилося, містить від „гетьманського" „центру" таку телеграму: „Український союз хліборобів-державників розвязується. Формується нова активна організація. Все гаразд".

Мимоволі нагадується історія одних братів, яким помер батько. Один брат каже до другого, що треба вислати третьому братові телеграму й повідомити його про нещастя, але так, щоб його наперед якось до цеї трагічної вісти приготовити. Один з них пішов до телеграфічного уряду і надав таку депешу: „Татові лекше. Все гаразд. *Завтра похорон. Приїжджай*".

ПОЛЬСЬКИЙ „МУЖИК".

Під таким заголовком пише нюйорський „Нови Свят" редакційну статтю, в якій говорить: „Алярмуючі відомости приходять з Польщі. Демонстрації в околицях Ярослава і Кракова. Полилася братня кров... Фізичний і духовий стан польського хлопа є відомий кожному і повинен був бути знаний урядовим кругам. Це вже не польський селянин, не рільник, але **польський мужик**, зрезиґнований фаталіст, голодний, упідлений нуждою, що живе без надії на ласці немилосердної долі".

„Нови Свят" уживає тут слова „мужик" у зґірдливому розумінні і хоче доказати, що польський уряд своєю нерозумною політикою довів польського селянина до зґірдливого, понижального стану „мужика".

Щодо нас, то ми вже це давно знали. Ми знали вже віддавна, що польське панування не тільки що не ушляхотнює тих людей, над якими панує, але упідлює їх, убиває в них усе, що найкращого людина може мати в собі, псує їх честь та зводить до стану „мужика". Добре, що „Нови Свят" сам приходить до того висновку...

Але коли польське правління навіть своїх селян звело до ролі „мужиків", то що тоді те правління робить з іншими народностями? Чи в приступі щирости зміг би це собі „Нови Свят" уявити? А коли так, то чи можна сердитися на українців, що вони хочуть за всяку ціну увільнитися від цих „культурних" впливів польського правління і хочуть зажити своїм самостійним життям?

БУНТ СЕРЕД ЦИГАНСЬКИХ МОНАРХІСТІВ.

Словацькі цигани незадоволені з останніх „королівських" виборів у Варшаві, на яких вибрано циганським королем Януша Квека. Вони кажуть, що при виборах навіть не було згадки про Антона Стойку, який належить до одної з найстарших „клясократичних" циганських родин і також має поважні права до циганського престолу. Словацькі цигани погрожують бунтом і кажуть, що не признають Квека королем, тільки помажуть на короля Стойку.

Тривожні вістки приходять і з Румунії, де також великий відлам циганів не хоче признати „найяснішого Януша Квека". Одним словом, погано. Коли ще прибічна „рада" розвяжеться, то тоді вже, Янушe, таки абдикуй і передавай „корону" синові.

АХ, ТІ СЛАВНІ „ПОЛЬСЬКІ" ДОРОГИ!

До графа Потоцького вибралася з візитою княгиня Ліхтенштайн з Чехословаччини. А що княгиня думала, що польські дороги бодай трохи подібні до чехословацьких, то вона, замісць поїздом, поїхала собі своїм автом. Але як тільки віхала на польську територію, то відразу пізнала, що польські дороги заховали своєрідну прикмету відрубної польської культури, чи, по простому кажучи, мали такі вибої, що княгині аж рвалося в середині.

По такій кількагодинній їзді авто остаточно таки мусіло зупинитися, бо перевернулося; лягло на плечі з колесами вгору, наче здохла курка. Так пишуть про це польські газети і додають, що це побачив польський священик, а, думаючи, що сталося нещастя, побіг чимскорше до дому, схопив чашу зі св. дарами і чимскорше подався на місце катастрофи, сподіваючися тяжко ранених.

Та по кількох хвилях мертвецької тиші з авта почала висуватися фігура княгині. Ще по кількох хвилях вона прийшла зовсім до себе і показалося, що їй нічого страшного не сталося. Розчарований священик пішов до дому.

ВІД СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ.

На засіданні Управи Союзу Українок Америки, яке відбулося дня 10. серпня б. р., рішено в справі започаткованої СУА збірки на політичних вязнів, щоб стіл, про який є мова у відозвах, висланих СУА до Всечесного Духовенства, був переданий до Музею, який є при Українській Вищій Школі в Стемфорд, Конн. Передача відбудеться підчас офіційного відкриття Музею дня 5. вересня б. р. Супроти цього Управа СУА просить Всечесних Отців переслати до Союзу Українок ті збірки, які у себе задержують. У вересні ця збіркова акція буде закрита. До того часу треба мати імена всіх жертводавців, щоб вони були відомі. та щоб ніхто з цеї причини не почував себе покривдженим.

Управа Союзу Українок Америки.

Китайське військо

Величезна армія, яку має Чан-Кай Шек, це не лише його твір. Від Чан-Кай-Шека вийшла думка основати таке військо. Здійснили цю думку чужі інструктори, між якими визначився генерал фон Сект, колишній головний командант Райхсвери.

Коли ґенерал - полковник фон Сект уступив із становища головного команданта німецького війська, запросив його Чан-Кай-Шек до Китаю, щоб зреорганізував китайське військо. Сект згодився і взявся за діло, щоб із ріжних частин китайського війська створити одноцілу армію. Передівсім треба було змодернізувати цю військову силу. Сект оперся на здобутках багатолітньої праці свого попередника, полковника Бавера, колишнього співробітника генерала Людендорфа, який за війни здобув великий військовий досвід.

Коли Сект вернувся до Европи, китайське військо далі розвивалося за його вказівками.

Останніми часами був у Китаю ще один військовий фаховець із Німеччини, генерал фон Райхенав, щоби студіювати події в китайськім війську.

Сьогоднішня китайська армія складається із півтора міліона вояків центральної влади у Нанкіні та більше як 800,-000 вояків, якими розпоряджають поодинокі провінції. Є теж окреме військо у Квантунґу та Квансі, що нараховує яких 150,000 вояків.

Вишкіл цієї велитенської армії був донедавна дуже бідний, одначе останніми роками значно поліпшився.

Головне місце займає в китайському війську піхота. Піхота в кожній армії є її стрижнем, а китайська піхота тимбільше. Китайські піхотинці озброєні головно російськими крісами та японськими скорострілами.

Артилерійські фабрики (є їх у Китаю три) виробляють польові гармати 75-міліметрові. Перед світовою війною доставив Круп до тих фабрик наймодерніші машини. Пізніше спроваджували також гармати з Франції (Шнайдер-Крезо) і зі Швеції, а кріси купували в СССР (т. зв. ремінґтонки). Та попри цю новітню зброю китайські вояки озброєні також у старі китайські шаблі й кинджали, які показалися дуже небезпечні в рукопашнім бою.

Воєнна вартість поодиноких китайських формацій ріжна. Найліпшою славою втішається 37 дивізія „християнського" ґенерала Фенґа.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

У крамниці.

— Це новий взір матеріялу на сукні?

— Так, просто з фабрики.

— А не облізе від сонця?

— Неможливо. Цей кусник уже два роки лежить на виставі й не стратив коліру.

ЖІНКИ ВОЛОДІЮТЬ У ГОЛЯНДІЇ

(2)

„Леве де Конінґін".

Тисячі й тисячі людей зійшлося в Амстердамі, щоби бачити коронування королеви Вільгельміни 6 вересня 1898 року. Здовж домів тисячі лямпіонів, що вечором кидають світло на амстердамські канали. А самі голяндці в честь королеви носять стяжки помаранчевого коліру (барва династії Оранії). 5-го вересня приїхала Вільгельміна з матірю Емою. Реґентку привитав відділ ляндскнехтів у ноші з часів князя Моріца, опісля роздалися 101 гарматних вистрілів. Зараз після привітання відїхала Вільгельміна й реґентка серед окликів юрби до королівського замку. До 1808 року був це ратуш.

На другий день поїхала Вільгельміна до „Ніеве Керк" (нової церкви) в золотій каритці, що її подарував голяндський нарід, — щоби зложити присягу. Найстарші ґенерали провожали Вільгельміну, несли прапори. Королева привітала присутніх ґрімкими словами:

— Прийшла пора, коли я маю зобовязатись додержувати гольндському народові його права та вольности. Гарний мій обовязок і моє звання. Голяндський нарід невеличкий числом, одначе великий завдяки своїй силі та характерові!

Опісля королева присягла на конституцію.

Ледви Вільгельміна скінчила присягу, виступив найстарший „гербовий король" і викликнув:

„Їх величність, королева Вільгельміна, цісарева Індії ступила на престіл! Хай живе королева!"

Із хорів роздався спів „Нумо дякуйте всі Богові!" а надворі окличники в барвистих одностроях проголошують, що молода королева ступила на престіл. А як Вільгельміна вийшла з церкви, нарід одноголосно викликнув: „Леве де конінґін". Знову роздалися гарматні стріли. Нарід, вимахуючи хустинами, співає стару голяндську „Пісню Вільгельміни". Такі звичайно спокійні та повільні голяндці серед того захоплення наче ошаліли.

Рішальна гостина в Берліні.

Місяць після коронування, 6 жовтня 1898, відвідала королева Вільгельміна з матірю Німеччину. В Берліні на галевому обіді, який уладили в її честь, Вільгельміні між іншими представився молодий поручник почдамського ґвардійського батальону стрільців.

Вільгельміна спиталася ґенерала, який товаришив їй: Як називається цей гарний офіцир, що мені представився як третій зчерги?

— Князь Генрих Мекленбурґ-Шверін, ваша королівська величносте! Він знаменитий офіцир і танцюрист.

Ще тогож вечора запросили молодого поручника до танцю з наймолодшою королевою в світі.

Як Вільгельміна вернулася до Гаґи, то переконалася, що молодий офіцир зробив таки на неї глибше враження, ніж вона зпочатку уявляла собі. Так то між обома прийшло до листування. Перед молодою королевою виринуло питання: чи піти їй за голосом серця, чи покоритись волі міжнародньої дипльоматії? Послухала свого серця. Вийшла за молодого німецького князя, бо його полюбила, а не хотіла подружжя з дипльоматичного вирахування.

30 квітня 1909 року сповістили декретом голяндському народові, що голяндський престіл забезпечений. Та знову не прийшов на світ наслідник престола, лише наслідниця. Охрестили її: Юліяна-Люіза-Ема-Марія-Вільгельміна.

Голяндська конституція постановляє, що королева не може мати занадто великого впливу на політику. Вільгельм III керму держави передав міністрам, залежним від більшости ґенеральної ради, та вже королева-вдова Ема як реґентка нераз мішалась у державні справи і рішальним голосом, коли після смерти Вільгельма III мусіла взяти на себе відповідальність за долю країни. Ще більшу участь у рішальних справах брала королева Вільгельміна. У 1898 підписала королева проект закону про загальну військову службу. Новий закон постановляв: „Кожний, обовязаний до військової служби, мусить цю службу відбути особисто". Голяндія має всього пять міліонів населення, голяндські колонії пятьдесять міліонів. Від 1900 року обовязує в Голяндії закон про введення загального шкільного примусу.

Королева Вільгельміна та світова війна.

Голяндію заскочила світова війна несподівано. Ще на кілька днів перед вибухом війни голяндський міністер війни сказав:

— Я точно розглянув усі вістки та приходжу до висновку, що до війни не прийде.

Тимбільше виповідження війни, що слідувало в 1914 році одно за одним зі скорістю блискавки, мусіли затривожити Голяндію. Занепокоїлися голяндці. Селяни та огородники не знають, що буде з вивозом їх продуктів. Огородники виривають кущі помідорів і кидають на гній, дрібні хлібороби продають за півдармо домашню птаху та безроги. Господині дому бачать уже в уяві ті дні, коли для родини не могтимуть ніде купити харчів, облягають крамниці. Вкладники облягають щадниці і каси. Всюди запанувала розпука. 31 липня королева Вільгельміна підписала приказ про пробну загальну мобілізацію. Рівночасно поручила всім голяндським заграничним представникам, щоб якнайвиразніше зазначили, що Голяндія бажає бути в війні невтральною.

Ще в скрутнішому положенню опинилася Голяндія, коли Злучені Держави Америки зірвали з невтральністю та приступили до війни. Дипльоматичний заступник Злучених Держав у Гаазі заявив голяндському міністрові заграничних справ: „Президент Вільсон є думки, що це вийде на користь світовому мирові, коли й інші невтральні держави зроблять таксамо". В таку ґрізну хвилину голяндська королева й далі заявлялася за невтральність Голяндії. На засіданні ради міністрів вона заявила:

„Бережіть невтральности Голяндії! Я ніколи не підпишу виповідження війни, бо воно рівнялось би руїні нашої каріни. Ми нічого не здобулиб у війні, а все втратилиб. Радше зречуся престола!"

Ці слова мали успіх. Вже на другий день міністер Людон повідомив американського дипльоматичного представника:

„Голяндія не має причини займати таке саме становище, як Злучені Держави. Голяндія держатиметься політики строгої невтральности".

Так то Голяндія має завдячити це передовсім своїй королеві, що, не зважаючи на натиск, не дала втягнути своєї країни у воєнну заверюху. Голяндці все особисто виявили королеві свою подяку. Коли в листопаді 1918 року деякі комуністичні кола хотіли довести до перевороту, вистарчила поява королеви. Нарід випряг коні з королівського повозу та серед радісних окликів повіз сам карету королевою, королем і княжною поміж густі юрби народу. Чути було захоплені оклики: „Хай живе Оранська династія!" Хай живе королева! Зворушена королева встала з дочкою та дякувала народові:

— Я знаю оцінити вашу вірність і привязання і ніколи не забуду моїх обовязків супроти рідного краю.

(Кінець)

ЗБИРАЧ НЕДОКУРКІВ.

Дідок ходить по вулиці і збирає недокурки. На плечах несе мішок і там їх вкидує. Якийсь старий пан придивляється до нього зо співчуттям. Видно, дідок мусить бути пристрасним курцем. Він підходить до старця, клепає його по плечах, витягає шкіряну торбинку, повну цигар, і подає її старому.

— Візьміть собі кілька добрих цигар.

Старий дякує, бере кілька штук, які оглядає веселим оком.

Старий пан киває головою:

— Скажіть мені: чи при тім інтересі маєте якийсь заробіток? — питаючись вказує пан на торбу з недокурками.

— Так — відповідає дідок.— При недокурках небагато, але все знайдеться якийсь дурень, що дасть цілого папіроса. Дякую красненько, пане! — і пішов дальше.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА. ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ПТАХИ, ЩО НЕ МОЖУТЬ ЛІТАТИ

Як деяким птахам природа відібрала змогу літати.

Є чимало птиць, які наслідком спеціяльних життєвих умовин майже зовсім утратили крила, або вони так скарловатіли, що зовсім утратили змогу літати.

Струс, цей майже шість стіп високий африканський птах, має нпр. замісць крил лише кучеряві пера, яких уживають у жіночій моді. І мадагаскарський величезний струс, який доходить до 12 стіп і є найбільшою птицею у світі, втратив змогу літати. Цей велитень-птах сьогодні вже не живе. Може цей рід птаха вигинув тому щойно кілька століть, одначе який він був величезний пізнаємо з костей, великих наче слонових, і з величезних яєць, які заховалися до наших часів. Таке яйце велике як 185 курячих яєць, а цей птах зносив їх 15 до 20 штук загальної ваги яких 600 фунтів.

Чому вимерла порода тих велитнів-птахів ледви чи коли знатимемо. Зате знаємо, що зменшування змоги літати довело до загибелі меншого птаха з породи струсів, званого моа. Цей птах, що був високий яких 10 стіп, жив у Новій Зеляндії. Жив він собі щасливо та безжурно лише доки самоанці не вибрали собі того райського острова своєю новою батьківщиною. Велитенські птахи, нездібні до лету, не могли втікати і дослівно закінчили життя в жолудках дикунів. Геройські пісні маорійців іще й нині прославляють бої їх предків із тим птахом велитнем.

Малий птах, завбільшки курки, ківі, який всеж пережив свого брата-велитня, ще й нині живе собі у гущавинах пралісів у сутінку та своїм довжезним дзюбом по мочарах шукає черваків, личинок і хрущів. Та і цьому птахові загрожує загибіль. Маорійці дуже люблять мясо тих птахів і запопадливо полюють на них, тому не довго потягне, що й тих дрібних птахів стріне доля, яка стрінула й інших птахів, що не вміли літати.

Ті всі птахи мали скарловатілі крила і то мабуть тому, що їх предки всеж більше відвикали від літання, а жили на землі, де їх ніхто не переслідував і де знаходили подостатком поживи.

В інших випадках крила деяких птахів зовсім пристосувалися до життя на воді, так що прилади лету ступнево перетворювались у прилади плавання.

До таких птахів належить, наприклад, птах, званий великий нурець (альціде), що жив великими громадами на північних пташачих островах, аж доки тому сто літ не вигиб, і то внаслідок людської ненаситности. Сьогодні того птаха можемо бачити хіба в деяких музеях.

Переміна органів літання в органи плавання відбулася і в пінгвінів, які живуть в околиці північного бігуна. У т. зв. цісарського пінгвіна, що належить до найбільших пінгвінів (високий три стопи), ці крила схожі радше на плавці. Виглядає, наче цей птах хотів стати свого роду тюленем. Він так зручно плаває та нуркує, що ледви яка риба, за якою пуститься, може йому втекти.

УВАГА! СИРАКЮЗ, Н. Й., І ОКОЛИЦЯ! УВАГА!

ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКА „СІЧ", ВІД. 282 У. Н. СОЮЗУ

влаштовує

ПЕРШИЙ ВЕЛИЧАВИЙ ПІКНІК

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 29-ГО СЕРПНЯ (AUGUST) 1937 РОКУ

В. СТАШКА НА ФАРМІ (LAKELAND STOP)

Початок в годині 1-шій пополудні. — Першорядна орхестра буде приграваги для молодих і старших і багато інших несподіванок.

Шановні громадяне з Сиракюз і околиці! Тов. Українська „Січ", від. 282, У. Н. Союзу, запрошує вас всіх до численної участи. Вам відомо, що Тов. „Січ" завжди дає жертви на всі національні справи. Тому поможіть нам звеличати наш пікнік своєю участю, а комітет постарається, щоби ви всі були вдоволені, за що ручить — **Комітет.** 197

Дороговказ: В неділю, в год. 2:30 пополудні буде забирати гостей бос коло У. Н. Дому, а хто хоче їхати просто на пікнік, хай бере (Fulton) бос і висяде (Stop) Lakeland де буде при дорозі як знак, укр. прапор.

УВАГА! ОКОЛИЦЯ MOHAWK VALLEY, ST. JOHNSVILLE, N. Y.

УКРАЇНСЬКИЙ ПОСТУПОВИЙ КЛЮБ

влаштовує

ВЕЛИКИЙ ПІКНІК

ПОЛУЧЕНИЙ З ТАНЦЯМИ

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 29-ГО СЕРПНЯ (AUGUST) 1937 РОКУ

Початок в годині 1-шій пополудні

НА PYRAMID ГАЛІ WEST ST. JOHNSVILLE, N. Y.

ПРИ ГОЛОВНІЙ ДОРОЗІ ROUT 5.

Свіжі напитки і перекуска, добірна музика і інші несподіванки. Укр. Поступовий Клюб запрошує на сей пікнік все наше українське громадянство, нашу молодіж з цілої Mohawk Valley, а се з Broadalbin, Amsterdam, Little Falls, Herkimer, Mohawk, Utica, Rome та з інших місцевостей, приїдьте до нас і сим покажемо нашу солідарність. Нас тут не велика горстка українців, але як ви шановні громадянки і громадяне до нас численно загостите, то нас буде багато, а комітет буде старвся, щоб всі добре збавилися. **Комітет Укр. Поступового Клюбу.**

УВАГА! КРОМПТОН, Р. АЙ., Й ОКОЛИЦЯ! УВАГА!

ТОВАРИСТВО ЗАПОРОЗЬКА СІЧ, ВІД. 246 У. Н. СОЮЗУ

влаштовує

„КЛЕМ БЕЙК"

ЗАБАВА ВІДБУДЕТЬСЯ

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 29-ГО СЕРПНЯ (AUGUST) 1937 РОКУ

на ФАРМІ у МАРКА ЛОДИ на РАКИ ГИЛ Іст Гринвич Евеню.

Запрошуємо українців з Провіденс, Сентрал Фолс, Павтукет, Вунсокет і Менвіл, Р. Ай., а також з Блекстон, Тавнтон і Бостон, Масс. Прийдіть, а не пожалуєте, за що ручить — 198 **Комітет Товариства.**

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ТОНТОН, МАСС.

Приміриа забава.

Дня 15. серпня ц. р. зробили громадяни Стефан і Марія Шури поправини для своїх дітей, які подружилися.

На ці поправини запрошено всіх свідомих українців, в більшости членів 40 відділу ОДВУ, до якого належить син згаданих громадян, Остап Шура. Треба згадати, що молодий Остап Шура належить до тих свідомих українців, які знають своє завдання супроти краю.

Приємно було бавитись на тій забаві, бо здавалося, що це була одна родина. Всі прекрасно забавлялись, а потім забрав голос гром. Тома Стойко й побажав молодому подружжю найкращого щастя на новій дорозі та заразом згадав за рідний край, за героїв і за їх боротьбу.

Щоб цей день задержати в памяті, він завізвав присутніх зложити добровільні датки на визвольну боротьбу. Зложили: Т. Стойко, Х. Салата, Б. Харамбура, пані А. Омар, С. Омар, С. Шура, пані М. Шура, М. Ю. Витязь, С. Сорочка, пані М. Сорочка, М. Хруняк, М. Клішей по $1; пані М. Омар, пані В. Омар по 75 ц.; М. Кебел, пані С. Бродський, І. Ледаковський, С. Шура, пані І. Шура, пані А. Шура по 50 ц. Гроші вислано через Центральну Управу ОДВУ.

Тома Стойко.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Часописи на села.

„Організація Оборони Лемківщини Західньої України", відділ 1. у Ню Йорку, вислала $31 на однорічну передплату ріжних українських часописів для таких 30 сіл: Смільник, Ялин, Волиця, місто Тиліч, Терка, Підпечари, Красичі, Одрехова, Райське, Босько, Морохів, Завадка Морохівська, Пулави, Костарівці, Котань, Щавне, Луг, Полонна, Сторожі Великі, Загутинь, Согорів Долішній, Фалеївка, Буковець, Куляшне, Поляни Сировичні й Мокре.

Взиваємо інші відділи і всіх наших українців-лемків, щоб також передплачували часописи своїм односельчанам, чи рідні!

Андрій Марко, фін. секр; **Григорій Цап**, касієр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

Чудесна дитина.

А.: Чи ви вже чули славного восьмилітнього скрипака Недальського?

Б.: Так, перед двананцятьми роками в Кракові.

Зі злости.

— Коли я злощуся на мою жінку, то зараз пю коняк.

— Тому ти завсіди пяний.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Урядовці.

— Котрого дня маєте ви в бюрі найбільше роботи?

— В понеділок, бо того дня треба аж дві картки з календаря видерти.

Шотляндець.

— Я мав неспокійну ніч.

— Чому?

— Бо господар казав, що як я знайду в лижку хочби одну блощицю, то не заплачу за нічліг. Отже я цілу ніч шукав...

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ. (98)

Коли кілька маянців лежали з розваленими головами на землі, решта почала поступати обережніше. Гурт почав заходити Тарзана ззаду. Але Тарзан знав добре, що йому грозить. Він знав, що вони зачнуть обходити його кругом і коли він змагатиметься з противником напереді, то хтось іззаду буде пробувати обезвладити його.

Тому він почав безнастанно вимахувати дрючком довкруги себе, закреслюючи в повітрі величезний круг. Кілька потвор пробували до нього приступити, але, діставши дрючком, де попало, вони і самі відлетіли мов качани й іншим були осторогою. Та проте ніхто з маянців не кидав у нього ні каменем ні дрючком, хоч могли це робити.

Тарзан дивувався цьому. Та в боротьбі нагадалося йому оповідання Дарнота про страшні муки, які завдавали йому маянці, і Тарзан прийшов до переконання, що вони теж „щадять" його, щоб мати нову жертву для своїх діявольських мук. Маянці після кількох спроб обезвладнити його дали йому спокій і, стоячи здалека, мовчки дивилися на нього.

Побачивши, що вони вже його більше не нападають, Тарзан перестав вимахувати дрючком. На нього почало находити умучення. Маянські потвори знали, що він довго не видержить, і тому спокійно стояли, вичікуючи його цілковитого виснаження. Тарзан також зорієнтувався в їх грі і почав спочивати та набирати у свої мязи нової енергії.